

Дати музикантам-початківцям відчуття радості праці, щастя успіху від навчання на духових інструментах – найперше завдання сучасного вчителя музичної школи, бо успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що породжує енергію боротьби з труднощами, бажання вчитися, досягати високих результатів.

Список використаних джерел

1. Вікова психологія / ред. Г. С. Костюк. Київ : Рад. шк., 1976. 269 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посібник Київ: Либідь, 2005. 400 с.
3. Коробецька С. Ю. Оркестровий стиль : теорія, історія, сучасність : [монографія]. Київ : Видавництво НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. 332 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: (навч посіб), Київ: Академвидав, 2012.

Присяник Лариса,
викладачка Полтавської дитячої музичної
школи № 1 ім. П. Майбороди,
Каплун Елла,
викладачка Полтавської дитячої музичної
школи №1 ім. П. Майбороди (м. Полтава)

СТЕЖКАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАВІРНОЇ МУЗИКИ XIII–XVII СТОЛІТЬ

***Анотація.** У статті розглядаються розвиток і характерні особливості інструментальної музики XIII-XVII століть, включаючи вплив соціокультурних та історичних подій на її формування. Також досліджується роль інструментальної музики українських композиторів у тогочасному музичному контексті. Стаття містить аналіз та порівняння різних жанрів та стилів інструментальної музики того часу, що дозволяє краще зрозуміти музичний ландшафт України у XIII-XVII століттях.*

***Ключові слова:** інструментальна музика, музична культура, традиції, музичні інструменти, іноземні стилі, композитори, виконавці.*

Історія виникнення української клавірної музики є важливою складовою культурного розвитку України. Незважаючи на багатовікову історію музичної культури в Україні, творчість талановитих композиторів та виконавців, мало уваги було приділено саме клавірній музиці та її розвитку. Відсутність систематичних досліджень, архівних матеріалів та збережених творів може ускладнювати вивчення та розуміння розвитку клавірної музики в Україні. Тому важливим завданням є подальше дослідження та систематизація історії виникнення та розвитку української клавірної музики для збагачення культурного народного спадку та розуміння місця України в світовій музичній спадщині.

Першими інструментальними жанрами української музики стали танці – гопак, козачок та гайдук. Народившись у козацькому середовищі, ці танці в XVI-XVII ст. були широко відомими Європі, користувалися популярністю у багатьох народів. Їх можна зустріти в різних нотних збірках. Так, у табулатурі для лютні, записаній 1620 року в Італії, є танець «Козачок» (припускають, що його вписав туди студент з Польщі С. К. Дусяцький); в анонімній книзі табулатур для лютні 1640 р. з міста Гданська знаходяться два танці під назвою «Baletto Rutteno»; збірник 1640 р. з Братислави (німецька клавірна табулатура) містить танець Chorea Kozacku»; органна табулатура Яна з Любліна – Гайдучський танець та ін. (Тематична спорідненість цих та інших подібних танців з лютневих і клавірних табулатур з українським фольклором переконливо показана німецьким дослідником К.-П. Кохом). Як це було типово для музики аналізованого періоду, такі танці з легкістю мандрували не тільки з однієї до іншої країни, але й з лютневого репертуару в клавірний. Таким чином музика для кобзи і бандури, споріднена з лютневою, відігравала роль попередника і бази клавірної музики в Україні [1, с. 69].

Найпотужнішим культурним центром України в XIII ст. був Львів. На запрошення міської влади сюди в середині сторіччя прибули італійські будівничі, які принесли з собою ідеї Ренесансу і надали центрові міста

величного вигляду кам'яної забудови. В культурно-політичному житті Львова все більшу роль відігравали громадські організації українських міщан – братства, що утворилися при церквах. У братських школах великої ваги надавали навчанню музиці. Головне місце тут мав багатоголосий хоровий спів, учні знайомилися з основами теорії музики. Проте братство впроваджувало й інструментальну музику – мало інструментальну капелу, а документи свідчать, що в бібліотеці старшини Львівського братства була якась табулатура (на жаль, не збережена до наших днів).

Музична культура Львова в XIII ст. мала вже певні традиції. Міщани виявляли помітну зацікавленість музикою як ужитковим мистецтвом, що прикрашало релігійні та побутові урочистості: церковні процесії та офіційні прийоми. У багатих львівських сім'ях поширене було музикування на клавесині й клавикорді, воно входило до обов'язкової жіночої освіти [4, с. 91]. Тож у місті жило досить багато музикантів-професіоналів, які в останній чверті століття утворили свій фаховий цех. Серед музикантів були представники різних національностей, які населяли місто: поляки, українці, вірмени, німці, євреї. Старшинами музичного цеху «найчастіше бували органісти – музиканти, що, за прийнятим звичаєм, грали на всіх клавірних інструментах. Органісти мали ґрунтовнішу, ніж інші інструменталісти, музичну освіту, і це в поєднанні з їхнім віртуозним мистецтвом викликало повагу в музичному світі. А. Хибінський у Словнику музикантів наводить (за матеріалами львівських архівів) імена 17 органістів, що працювали у Львові у цей час. У Львові народився і помер видатний композитор і органіст Мартин Леополіта (Львов'янин, 1540-1589). Збережені його твори – католицькі меси, п'ятиголосні мотети в органному викладі – свідчать про його талант і майстерність [2, с. 67].

Центром освіти й книгодрукування в Україні з початком XVII ст. Стає Київ. Братська школа в Києві виникла близько 1613 р. А 1632 року, об'єднавшись з лаврською школою, вона започаткувала славну Києво-Могилянську академію – перший вищий навчальний заклад у східно-

слов'янських народів. Численні школи виникають у першій половині XVII ст. в різних куточках України. Вони підносять свідомість і культуру народу, з гущі якого з'являються талановиті творці літератури й мистецтва. Навчання музики було важливою складовою освіти в українських школах всіх рівнів. Студенти і випускники Києво-Могилянської академії, працюючи вчителями в сім'ях поміщиків і козацької старшини, вчили дітей музики. При цьому особливо поцінювалося вміння гри на музичних інструментах [3, с 164].

Від другої половини XVII ст. в архітектурі і живопису України поширюється бароко з його монументальністю форм, схвильованістю образів, багатою декоративністю. Своєрідний стиль, що дістав назву українського або козацького бароко, остаточно сформувався за часів меценатської діяльності гетьмана Івана Мазепи. Величні ансамблі Печерської лаври, Видубицького монастиря, Софіївська дзвіниця чи колегіум в Чернігові вражають патетикою, багатством оздоблення і святковим характером кам'яних будівель. Особливими пам'ятками монументального живопису доби українського бароко залишились церковні іконостаси, серед творців яких славні художники Іов Кондзелевич та Іван Руткович [6, с. 71]. В українській музиці явищем високого бароко став хоровий партесний концерт, призначений для урочистої церковної служби і характерний могутнім барвистим звучанням.

Органна музика виступає символом найвищої майстерності і краси звучання. В українській літературі XVII ст. орган або регаль називають серед інструментів, які використовувалися в музичному побуті і відомі широкому колу читачів. З історичних документів одержуємо багато свідчень того, що різноманітні види органів, як і клавійно-струнні інструменти, були досить поширені в побуті українських гетьманів та їхніх родин: Богдана Хмельницького, Івана Самойловича, Івана Мазепи, Павла Полуботка, Данила Апостола [5, с. 38].

Українська клавірна музика відіграє важливу роль у збереженні та розвитку культурної спадщини. Вона є важливим елементом культурного

діалогу та взаєморозуміння між народами. Її значення полягає не лише в мистецькому вираженні, але й у збагаченні світової клавірної музичної традиції. Таким чином, історія української клавірної музики свідчить про багатство та різноманіття української культури, а також про важливу роль мистецтва у відтворенні та збереженні національної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах : Навч.посібник. Тернопіль : СМП «АСТОН», 1998. 300 с.
2. Корній Л. До питання про українсько-польські музичні зв'язки ХУІ-ХУІІ ст. / *Укр. музикознавство*. Вип. 6. К., 1971.
3. Кох К. П. Із спостережень над східнослов'янськими та середньоєвропейськими фольклорними зв'язками у ХУІ-ХІХ століттях / *Укр. музикознавство*. Вип.14. К., 1979.
4. Мазепа Л. Документальні пам'ятки про музичне братство у Львові ХУІ-ХУІІ століть / *Записки НТШ*. Том ССХХУІ. Львів, 1992.
5. Степаненко М. Клавір в історії музичної культури України ХУІ- ХУІІ ст. / *Укр. муз. спадщина*. Вип.1. / Заг. ред. М. Гордійчука. К., 1969. С. 17-45.
6. Українське бароко та європейський контекст. К., 1991.

Прутян Лідія,
викладачка дитячої художньої школи
Горішньоплавнівської міської ради
Кременчуцького району Полтавської
області (м Горішні Плавні)

ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ МИСТКИНІ ЗА КОРДОНОМ

***Анотація.** Важливо сьогодні пам'ятати і знати здобутки та працю українських мисткинь, які можуть дати нам багатий досвід у вивченні художньої дійсності, розширити діапазон творчої уяви, допомогти відновити багаж культурної спадщини завдяки своїм життєвим прикладом та мистецькою творчістю. Схарактеризовано*